

Azərbaycan dilinin öz şriftləri olmalıdır

Keçən əsrin sonlarında Azərbaycan latin qrafikasına keçdi. Keçdi, lakin ilk illərdən yığma şriftlərdən ibarət "Azərbaycan hərfləri"-ni yaratdı və bunun qüsurlu tərəfləri günümüze qədər davam etməkdədir. İlk illər yığma şriftlərə əsaslanmağa ehtiyac vardı, çünki ölkəmizin kompüter bazası yox idi. Təəssüf ki, indiyə qədər Azərbaycanın öz milli şriftləri yaranmayıb. Halbuki, Azərbaycanda istedadlı rəssamların və peşəkar kompüter proqramçılarının işbirliyi ilə bunu etmək mümkün idi. Həmin iş vaxtında başlansaydı, bəlkə də, bu gün Azərbaycan dilinin 100-ə yaxın bir-birindən fərqli naxışlarla, qrafik incəliklə işlənmiş şriftləri olardı.

Bu gün istifadə etdiyimiz seçmə şriftlərin çapında müəyyən qüsurlar, bəlkə də "pintiliklər", zövqsüzlüklər nəzərə çarpır. Fikrimi çatdırmaq üçün əsasən daha çox işlənən "Times New Roman"-da olan qüsurları nəzərə çatdırmağa çalışacağam (yeri gəmişkən, bəzi şriftlərdə ə, ö, ü... hərfləri digərlərindən fərqli ölçülərdədir). "A" hərfinin sol və ara xətləri, "B" hərfinin yuxarı, orta və aşağı xətləri, "Ə" hərfinin orta xətti, "F" hərfinin orta üfiqi xətti, "K" hərfinin yuxarı maili xətti, "L" hərfinin alt üfiqi xətti, "M" hərfinin sol şaquli və sağ orta maili xətləri, "N" hərfinin sağ və sol xətləri, "Ş" hərfinin alt və üst qanadı, "Z" hərfinin alt və üst xətləri (bəzi şriftlərdə orta xətti), "O" hərfinin yuxarı və alt qövsü, "U" və "Ü" hərflərinin sağ və alt üfiqi xətləri, "Y" hərfini sağ maili xətti nazikdir. Ümumiyyətlə, şriftlərin qalınlığına xüsusi diqqət yetirilməlidir. Kiçik "I" hərfi "1" rəqəmi ilə eynidir və s. və i. a..

Belə fərqli qalınlıqlar əsasən bəzək şriftləri üçün xarakterikdir.

"Times New Roman" şriftlərinin əksər kompüterlərdəki yazılışlarında qüsurlar var.

1. Ara məsafəsi olmayan və bir-birinə bitişən şriftlər: "r"-dan sonra "n" hərfi birləşib "m" kimi oxunur; "o"-dan sonra "l" birləşib "d" kimi oxunur; "f"-dan sonra "i"-nin nöqtəsi itir; "f"-dan sonra "l", "c"-dan sonra "t", "ə"-dən sonra "r", "ç"-dan sonra "i" və "l", "ə"-dən sonra "r" və "c", "e"-dən sonra "x", "c" və "ç", "r"-dan sonra "x" əksər proqramlarda bitişik görünür. Ümumiyyətlə "f"-dan sonra gələn əksər hərflər onun "xortumuna" birləşir, ara məsafəsi qalmır və hərflər eyni cəzə vəziyyətdə düşür.

2. Ara məsafəsi fərqli (çox) olan şriftlər: "d"-dan sonra "i" və "s", "n"-dan sonra "e" və "i", "m"-dan sonra, "s", "ə", "e", "a"-dan sonra "l", "s" və "ş", "h"-dan sonra "ə" və "e", "l"-dan sonra "e" və "ə", "m"-dən sonra "l", "x"-dan sonra "e", "q"-dan sonra "d", "c"-dan sonra "t", "ç"-dan sonra "i" və "l", "n"-dan sonra "l" və "a" fərqli ara məsafələrindədir. Ümumiyyətlə, "ə" hərfi özündən

İlham RƏHİMLİ
İlham1949@bk.ru

əvvəlki bir sıra şriftlərdən aralıdır.

3. Aşağı sətirə "daxil olan", ordakı şriftlərə bitişən böyük hərflər: "Q", "Ş", "Ç".

4. Nöqtələri və tacı yuxarı sətirə "mane" olan, onlara bitişən böyük hərflər: Ğ, "Ö", "Ü", "İ".

Qeyd. Kompüterlərin bazasında olan incə, naxışlı şriftlərdən istifadə edəndə "e" hərfi başaşağı çevirilərək "ə" kimi təqdim olunur. Nəticədə, ümumi bəzək zərifiyyətinin harmoniyası pozulur. Ümumiyyətlə, ondan çox (əsasən arial tipli şriftlərdə "ə" hərfi qurama olduğuna görə digər hərflərdən ya böyük, ya da kiçik ölçülü görünür.

Qeydlərimin sonunda bir daha nəzərə çatdırıram ki, Azərbaycan dilində çox lətafətli, zərif, müxtəlif psixoloji ovqatlara uyğun, gözlə oxunması yoruculuq verməyən şriftlər yaratmağa, fikrimcə, ciddi ehtiyac duyulur. Ehtiyac olduğu qədər də bu işi yüksək zövqlə reallaşdırma biləcək vətənpərvər sənətkarlarımız var.

Güman edirəm ki, qeydlərim Azərbaycan Respublikasının Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyinin və digər əlaqədar qurumların diqqətini cəlb edəcək.